

ASIA**Maistraatin menettely edunvalvonnan lakkauttamisessa ja edunvalvontatoimiston menettely****KANTELU**

Kantelija on oikeuskanslerinvirastoon 2.1.2019 saapuneessa kantelussa arvostellut maistraatin menettelyä edunvalvonnan lakkauttamisessa sekä edunvalvontatoimiston menettelyä muun ohella harjoittelujakson aikana.

Kantelija on hakenut edunvalvonnan lakkauttamista useita kertoja. Kantelijan mukaan maistraatti ei näytä uskovan lainkaan hoitavaa lääkäriä, psykologia eikä harjoittelusopimuksen tehnyttä päämiestä.

Kantelija on vuonna 2018 tehnyt edunvalvojana tuolloin toimineen A:n kanssa sopimuksen harjoittelujakson aloittamisesta ja siitä, että onnistuneen harjoittelujakson päätyttyä edunvalvoja hakee yhdessä kantelijan kanssa edunvalvonnan lakkauttamista. A:n seuraaja B ei ole hoitanut asioita sovitusti, eikä ole näyttänyt edes tietävän A:n kanssa tehdystä sopimuksesta. Edunvalvontatoimisto on ilmoittanut, että harjoittelujakso on päättynyt, eikä suostu hakemaan edunvalvonnan lakkauttamista, koska kantelija on harjoittelujakson aikana jättänyt laskuja maksamatta. Tosiasiassa kantelija ei ole saanut kaikkia laskuja, jotka ovat kiertäneet edunvalvontatoimiston kautta. Lisäksi maksuviiveet ovat johtuneet siitä, että edunvalvontatoimisto on toistuvasti jättänyt kantelijan eläkkeen maksamatta, vaikka siitä on toisin sovittu. Epäselvyyttä on ollut niin maksetun eläkkeen määrässä kuin tileissä, joille eläkettä on maksettu.

Kantelijan edunvalvoja on vaihtunut useita kertoja, eikä kantelijalle ole ilmoitettu vaihdoksista. Välillä kantelijan laskuja on hoitanut vain joku toimistotyöntekijä. Kantelun mukaan ongelmia muun muassa laskujen maksamisessa on ollut jo vuodesta 2010 lukien. Laskuja on toisaalta jätetty maksamatta ja toisaalta turhia laskuja, jotka olisi tullut riitauttaa, on maksettu. Edunvalvojien laiminlyönneistä johtuen laskuja on mennyt perintään ja ulosottoon. Lisäksi edunvalvoja on kantelijan tietämättä sijoittanut merkittävän summan tämän varoja. Edunvalvontatoimisto on muutoinkin laistanut yhteydenottoja ja asioiden läpikäyntiä.

Kantelija on pyytänyt, että oikeuskansleri määrää edunvalvonnan lakkaamaan välittömästi. Tämän lisäksi kantelija on pyytänyt korvauksia Valtiokonttorilta lainvastaisesta viranomais-toiminnasta.

SELVITYS

Maistraatti ja edunvalvontatoimisto ovat antaneet selvityksensä.

VASTINE

Kantelija on antanut selvityksiin vastineensa.

RATKAISU

Kantelun rajaus

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n (536/2011) 3 momentin mukaan oikeuskansleri ei käsittele kantelua, joka koskee yli kaksi vuotta vanhaa asiaa, ellei siihen ole erityistä syytä.

Maistraatin selvityksessä ja kantelijan vastineessa viitatussa käräjäoikeuden 6.6.2016 antamassa päätöksessä, jolla käräjäoikeus on hylännyt kantelijan edunvalvonnan lakkauttamista koskevan hakemuksen, on kyse lainkohdassa tarkoitettusta yli kaksi vuotta vanhasta asiasta, minkä vuoksi sitä ei oteta käsiteltäväksi.

Arviointi ja johtopäätökset

Edunvalvonnan lakkauttaminen

Holhustoimesta annetun lain (442/1999, jälj. holhustoimilaki) 8 §:n 1 momentin (576/2008) mukaan tuomioistuim voi määrätä edunvalvojan täysi-ikäiselle, joka sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi on kykenemätön valvomaan etuaan taikka huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista, jotka vaativat hoitoa eivätkä tule asianmukaisesti hoidetuiksi muulla tavoin. Holhousviranomaisen tulee tarvittaessa tehdä käräjäoikeudelle hakemus edunvalvojan määräämiseksi. Pykälän 2 momentin mukaan edunvalvoja voidaan määrätä, jos se, jonka etua olisi valvottava, ei tätä vastusta.

Holhustoimilain 17 §:n 3 momentin (780/2010) mukaan tuomioistuimen on hakemuksesta määrättävä edunvalvojan tehtävä lakkaamaan muun muassa, kun päämies ei enää ole edunvalvonnan tarpeessa. Pykälän 4 momentin (780/2010) mukaan tuomioistuimen ohella myös holhousviranomaisen voi 3 momentissa mainituilla perusteilla määrätä edunvalvojan tehtävän lakkaamaan, jos edunvalvoja on määrätty 8 §:n nojalla. Edellytyksenä on lisäksi, että päämies kykenee ymmärtämään asian merkityksen ja että hän yhdessä edunvalvojan kanssa pyytää edunvalvojan tehtävän määräämistä lakkaamaan.

Holhustoimilain 87 §:n (910/2015) 4 momentin mukaan holhousviranomaisen päätökseen, joka koskee edunvalvojan tehtävän määräämistä lakkaamaan 17 §:n 4 momentin nojalla, ei saa vaatia oikaisua eikä hakea muutosta valittamalla. Lainkohdan esitöiden mukaan, jos holhousviranomaisen pykälässä mainituissa asioissa hylkää tai jättää tutkimatta sille tehdyn hakemuk-

sen, hakija voi holhousviranomaisen ja käräjäoikeuden rinnakkaisesta toimivallasta johtuen aina tehdä uuden hakemuksen käräjäoikeudelle (HE 52/2006 vp, s. 54).

Maistraatin selvityksen mukaan kantelijan asioita on käsitelty useasti maistraatissa. Kantelijan viimeisin edunvalvontamääräys on tehty maistraatin hakemuksesta, käräjäoikeuden päätöksellä 15.5.2014. Kantelija on antanut suostumuksensa edunvalvojan määräämiseen.

Selvityksen mukaan kantelija on viimeksi hakenut edunvalvonnan lakkauttamista 23.10.2017 ja 19.7.2018. Selvityksen liitteinä on muun ohella mainittujen hakemusten johdosta 1.3.2018 ja 24.9.2018 annetut ilmoitukset. Selvityksen mukaan maistraatti on ilmoittanut kantelijalle, ettei se voi tehdä päätöstä eikä se vie asiaa käräjäoikeuteen. Mainituissa ilmoituksissa kantelijalle on kerrottu, että hän voi sopia edunvalvojan kanssa harjoittelujakson aloittamisesta ja kun harjoittelu on onnistuneesti suoritettu, kantelija voi panna edunvalvonnan lakkauttamista koskevan asian uudelleen vireille yhteisellä hakemuksella edunvalvojan kanssa.

Edelleen maistraatin selvityksen mukaan kantelija on tullut tietoiseksi maistraatin päätöksistä ja toimenpiteistä. Maistraatilla on sen mukaan ollut erilaisia tapoja päättää asian käsittely ja ilmoittaa siitä asiakkaalle ohjeistuksen kera.

Maistraatti on katsonut, ettei se voi kantelijan hakemusten perusteella käsitellä ja/tai ratkaista edunvalvonnan lakkauttamista koskevaa asiaa. Kantelijalle on kuitenkin erilaisin ilmoituksin kerrottu, että edunvalvonnan lakkauttamista koskeva asia on jätetty sillensä ja tutkimatta. Maistraatti on toisaalta antamassaan selvityksessä todennut, että kantelija on tullut tietoiseksi sen päätöksistä ja toimenpiteistä. Toisaalta selvityksestä ja sen liitteistä ei kuitenkaan käy ilmi, että maistraatti olisi kantelijan edunvalvonnan lakkauttamista koskevassa asiassa tehnyt mitään päätöksiä.

Käsitykseni mukaan ratkaisukäytännön selkeyden ja yhtenäisyyden vuoksi on ongelmallista, jos maistraateilla, ja saadun selvityksen perusteella jopa yksittäisen maistraatin sisällä, on ollut erilaisia tapoja päättää asian käsittely ja ilmoittaa siitä asiakkaalle. Maistraatin olisi tullut tehdä kantelijan edunvalvonnan lakkauttamista koskevien hakemusten perusteella holhoustoimilain mukaiset päätökset.

Edunvalvontatoimiston menettely

Hallintolain 7 §:n (368/2014) mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti.

Holhoustoimilain 1 §:n 1 momentin mukaan holhoustoimen tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät vajoavaltaisuuden, sairauden, poissaolon tai muun syyn vuoksi voi itse pitää huolta taloudellisista asioistaan. Lain 37 §:n 1 momentin mukaan edunvalvojan on tehtävässään tunnollisesti pidettävä huolta päämiehen oikeuksista ja edistettävä hänen parastaan. Lainkohdan säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen mukaan 37 §:n 1 momentti ilmaisee edunvalvojalle asetetun huolellisuusvelvoitteen (HE 146/1998 vp, s. 48).

Edunvalvontatoimiston selvityksen mukaan päämiehen kanssa on sovittu edunvalvonnan purkuun tähtäävästä harjoittelusta ja että mikäli päämiehelle tulee kolme maksumuistutusta hänen

maksettavikseen kuuluviin laskuihin, purkautuu harjoittelu. Käyttövaran määräksi on sopimuksessa merkitty eläkkeen määrä. Harjoittelua koskevan sopimuksen on tehnyt vs. 7. yleinen edunvalvoja A, joka on lopettanut tehtävässä jo ennen varsinaisen harjoittelun alkua. Hänen tilallensa vs. 7. yleiseksi edunvalvojaksi on nimitetty B, joka on kuitenkin ollut pitkään poissa, ja sijaiset ovat hoitaneet tehtävää. Selvityksestä käy ilmi, että kantelijan edunvalvojana on toiminut ainakin kymmenen eri henkilöä.

Selvityksen mukaan henkilökunnan vaihtuvuuden vuoksi on ollut mahdotonta informoida päämiehiä edunvalvojan vaihtumisesta. Päämiehiä on ohjeistettu soittamaan edunvalvontasihteerille, joka tietää, kuka edunvalvojana kulloinkin toimii. Kantelija ei ole ollut missään vaiheessa ilman edunvalvojaa, vaikkakin se on vaihtunut usein, ja edunvalvojana on toiminut pitkiäkin aikoja henkilö, joka on hoitanut tehtävää oman virkansa ohella. Myös kantelijan asioita hoitanut edunvalvontasihteerini on vaihtunut, ja asioita on hoitanut melko kokematon edunvalvontasihteerini.

Vaihtuvuus lisää riskiä siitä, että sovitut asiat eivät toteudu. Kantelijan kanssa on sovittu kirjallisella sopimuksella, että hänelle siirretään käyttövaroina koko eläke. Selvityksen laatimisen aikaan edunvalvontatoimistossa työskentelevät eivät ole muistaneet tai tiedäneet, miksei käyttövaroja ole siirretty kantelijalle sopimuksen mukaisesti. Kenelläkään ei ole ollut myöskään tarkkaa muistikuvaa siitä, mille tilille käyttövarat olisi pitänyt maksaa. Niin ikään laskujen lähettämistä ei ole ollut tarkkoja muistikuvia, eikä niiden lähettämistä ollut harjoittelun aluksi kirjattu. Vasta myöhemmin lähetetyt laskut on kirjattu asianhallintajärjestelmään.

Edunvalvontatoimisto toteaa selvityksensä lopuksi, ettei kantelijan asioita ole harjoittelun aikana hoidettu tyydyttävästi. Edunvalvontatoimisto on ilmoittanut ottavansa harjoitteluprosessin tarkasteluun, jotta jatkossa voidaan varmistaa, että sovitut asiat toteutuvat henkilövaihdoksista huolimatta.

Katson saamani selvityksen perusteella, kuten edunvalvontatoimisto itsekin, ettei kantelijan asioita ole kantelijan harjoittelujakson aikana hoidettu asianmukaisesti eikä holhoustoimilain edellyttämällä tavalla tunnollisesti pidetty huolta päämiehen oikeuksista ja edistetty hänen parastaan.

Kantelija on kantelussaan tuonut esiin useita esimerkkejä epätydyttävästä asioiden hoidosta käytännössä koko edunvalvonnassa olonsa ajalta liittyen niin laskujen ja eläkkeen maksamiseen kuin päämiehen merkittävien varojen sijoittamiseen ja heikkoon yhteydenpitoon päämiehen kanssa. Edunvalvontatoimisto ei ole selvityksessään ottanut juurikaan kantaa näihin viimeisintä harjoittelujaksoa edeltäviin tapahtumiin.

Edunvalvojen suuren vaihtuvuuden ja osin asioiden kirjaamattomuuden vuoksi on mahdotonta osoittaa moitetta yksittäiselle edunvalvojalle. Edunvalvojen vaihtuvuus ei saa missään tilanteessa vaarantaa päämiehen oikeuksia, eikä edunvalvonnassa olevan päämiehen vastuulla voi olla sen selvittäminen, kuka hänen asioitaan milloinkin hoitaa.

Ottaen huomioon moitittavan menettelyn pitkäaikaisuus, lukuisat laiminlyönnit ja edunvalvonnassa olevan päämiehen haavoittuva asema katson, ettei edunvalvontatoimiston toimintaa voi kantelijan asioissa pitää muutoinkaan hyvän hallinnon palveluperiaatteen edellyttämällä tavalla järjestettynä.

Oikeuskanslerin tehtäviin ja toimivaltaan ei kuulu määrätä edunvalvontaa lakkautettavaksi eikä korvauksia maksettavaksi. Kantelija voi harkintansa mukaan saattaa korvausasian itse Valtio-
konttorin käsiteltäväksi.

Toimenpiteet

Saatan edellä esittämäni maistraatille osoitetun käsitykseni sille kuuluvasta velvollisuudesta tehdä tarvittavat edunvalvontaan liittyvät päätökset ja huolehtia niiden yhdenmukaisuudesta 1.1.2020 toimintansa aloittaneen Digi- ja väestötietoviraston tietoon. Tässä tarkoituksessa lähettän päätökseni Digi- ja väestötietovirastolle.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan (536/2011) jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aihetta syytteen nostamiseen. Huomautus voidaan antaa myös viranomaiselle tai muulle yhteisölle.

Annan edunvalvontatoimistolle huomautuksen hallinto-, virkamies- sekä holhustoimilain vastaisesta menettelystä sen laiminlyötyä hoitaa päämiehen asiat huolellisesti. Tässä tarkoituksessa lähettän päätökseni edunvalvontatoimistolle. Pyydän edunvalvontatoimistoa ilmoittamaan viimeistään 30.6.2020, mihin toimiin se on päätökseni perusteella ryhtynyt.

Saatan edunvalvontatoimistoa koskevan päätökseni holhousviranomaisena toimivan Digi- ja väestötietoviraston tietoon.

Kantelu ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijä

Pia Tulkki-Ansinn

OIKEUSKANSLERINVIRASTO